Minna Aalto-Setälä

Lausunto 9.10.2015

Lakivaliokunta
00102 EDUSKUNTA
lav@eduskunta.fi

LAUSUNTO KOSKIEN HALLITUKSEN ESITYSTÄ YHDISTETYSTÄ PATENTTITUOMIOISTUIMESTA TEHDYN SOPIMUKSEN KANSALLISTA VOIMAANSAATTAMISTA (HE 45/2015 vp)

Lakivaliokunta on pyytänyt Keskuskauppakamarin lausuntoa hallituksen esityksestä, joka koskee yhdistetystä patenttituomioistuimesta tehdyn sopimuksen hyväksymistä ja lakeja sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja sopimuksen soveltamisesta sekä patenttilain ja eräiden muiden lakien muuttamista. Keskuskauppakamari lausuu asiasta seuraavan.

Yhteenveto

Keskuskauppakamari kannattaa ehdotettua järjestelmää ja suosittaa yhdistetystä patenttituomioistuimesta tehdyn sopimuksen ratifiointia.

Katsomme, että asiassa tulee edetä ja ratifioida yhdistettyä patenttituomioistuinta koskeva sopimus. Näin siitä huolimatta, että päätös sopimuksen ratifioinnista tehdään ilman tietoa uuden patentointijärjestelmän todellisista vaikutuksista suomalaisiin yrityksiin ja yhteiskuntaan. Tämän lisäksi usea taloudellinen asia on edelleen vailla lopullisia päätöksiä, mistä syystä uuteen järjestelmään ja sen käyttöön sisältyy edelleen avoimia kohtia. Jotta uusi patentoimisvaihtoehto olisi todella käytettävissä myös pienille ja keskisuurille yrityksille, on erittäin tärkeää, että hakemus- ja uudistamismaksut kuten myös tuomioistuinmaksut muodostuvat kohtuullisiksi. Tällä hetkellä on todennäköistä, että järjestelmä toteutuu ja lähes kaikki suomalaiset yritykset, jotka harjoittavat kauppaa joko yhteisön sisämarkkinoilla tai kolmansien maiden kanssa, tulevat joka tapauksessa olemaan mukana järjestelmässä muun muassa patentinhaltijoina tai esimerkiksi mahdollisen oikeudenkäynnin osapuolena.

Uusi järjestelmä ei sinänsä vaikuttaisi kansallisten patenttien myöntämiseen, sillä kansallisten patenttien on tarkoitus säilyä rinnakkaisena järjestelmänä.

Keskuskauppakamari pitää positiivisena sitä, että patenttituomioistuimen paikallisjaosto saataisiin Suomeen. Uudistus mahdollistaisi markkinaoikeuden toimimisen myös yhdistetyn patenttituomioistuimen paikallisjaostona. Tämä olisi tärkeää kansallisen patenttiosaamisen kannalta.

Taustaa

Euroopan parlamentti ja neuvosto päättivät EU-asetuksilla yhteisöalueelle luotavasta uudesta yhtenäisestä patenttisuojasta marraskuussa 2012. Olennaisena osana uuteen patenttisuojaan liittyy nyt käsiteltävänä oleva yhdistetystä patenttituomioistuimesta tehty sopimus ja sen

voimaansaattaminen kansallisesti. Yhtenäisen patenttisuojan ja yhdistetyn patenttituomioistuimen luomisen tavoitteena on edistää tieteellistä ja teknistä kehitystä sekä sisämarkkinoiden toimintaa. Hankkeella pyritään luomaan yhtenäinen patenttijärjestelmä, joka tarjoaisi yhdenmukaisen suojan yhteistyöhön osallistuvien jäsenvaltion alueella. Uudessa järjestelmässä patentinhakija voisi yhdellä hakemuksella saada patenttisuojan keksinnölleen kaikissa järjestelmän ratifioineissa maissa. Ehdotettuun järjestelmään liittyisi keskeisenä osana keskitetty tuomioistuinjärjestelmä, jossa kantaja ja vastaaja käyvät oikeutta yhdessä toimivaltaisessa tuomioistuimessa.

Yhdistettyä patenttituomioistuinta koskeva sopimus on tehty 25 sopimusjäsenvaltion kesken. Koko patenttiuudistuksen voimaantulo edellyttää, että 13 sopimusjäsenvaltiota ratifioi kyseisen sopimuksen. Lisäedellytyksenä on, että ne kolme jäsenvaltiota, joissa oli eniten eurooppapatentteja voimassa vuonna 2011 ratifioivat sopimuksen. Nämä valtiot ovat Yhdistynyt kuningaskunta, Ranska ja Saksa. Tällä hetkellä sopimuksen allekirjoittaneista seuraavat maat ovat jo ratifioineet sopimuksen: Belgia, Itävalta, Malta, Luxemburg, Portugali, Ranska, Ruotsi ja Tanska. On varsin todennäköistä, että uusi järjestelmä tulee voimaan.

Uudistuksen vaikutuksia suomalaisille yrityksille on pyritty arvioimaan elinkeinoelämän ja työ- ja elinkeinoministeriön yhteisesti keväällä 2014 teettämässä selvityksessä, jonka valmisteluun myös Keskuskauppakamari osallistui. Selvityksessä pyrittiin tutkimaan uuden järjestelmän vaikutuksia suomalaisiin yrityksiin. Selvityksen mukaan suomalaiset yritykset suhtautuivat varoivaisen myönteisesti siihen, että Suomi ratifioisi sopimuksen ja liittyisi uuteen järjestelmään. On todettava, että koska kyse on uudesta, vasta perusteilla olevasta patenttijärjestelmästä, on sen vaikutuksia ollut vaikea arvioida. Eli viime kädessä ei tiedetä miten uusi järjestelmä vaikuttaa kotimaisiin yrityksiin ja niiden toimintamahdollisuuksiin. Olennaista tulee olemaan se, kuinka paljon tulevaisuudessa uutta järjestelmää käytetään ja kuinka laajan maantieteellisen alueen uusi vaikutukseltaan yhtenäinen eurooppapatentti tulee kattamaan eli viime kädessä mitkä maat ratifioivat sopimuksen. Uuden järjestelmän suosioon vaikuttaa keskeisesti se, millaisiksi uuden eurooppapatentin hakemus- ja ylläpitokustannukset muodostuvat, sekä se, näkevätkö yritykset uuden järjestelmän tarpeelliseksi ja haluavatko ne käyttää sitä.

Uuden järjestelmän vaikutukset keksintöjen patentointiin

Nykyään patenttisuojaa on mahdollista saada kussakin yhteisön jäsenvaltiossa joko kansallisella hakemuksella tai hakemalla suojaa perinteisellä eurooppapatentilla, jonka yritys voi Euroopan patenttiviraston myönnettyä patentin saattaa voimaan haluamissaan sopimusvaltioissa. Uudessa järjestelmässä patentin saisi voimaan kaikissa mukana olevissa EU-maissa yhdellä hakemuksella ja yhdellä maksulla. Uusi vaikutuksiltaan yhtenäinen eurooppapatentti voi siis merkittävästi helpottaa keksintöjen patentointia ja lisätä Euroopan ja sen yritysten kilpailukykyä.

Uuteen järjestelmään liittyy keskeisenä osana yhdistetty patenttituomioistuin, joka tulee ratkaisemaan sekä perinteisiä että uusia, vaikutuksiltaan yhtenäisiä eurooppapatentteja koskevia riitoja kaikissa mukaan liittyneissä sopimusvaltioissa. Uudella patenttituomioistuimella on yksinomainen toimivalta, minkä voidaan olettaa alentavan patenttioikeudenkäyntikustannuksia. Jatkossa patentinhaltijan ei siis tarvitsisi aloittaa eri jäsenvaltioissa päällekkäisiä oikeudenkäyntejä, jotka koskisivat samaa patenttia, vaan yksi prosessi riittäisi. Siirtymäkauden jälkeen tuomioistuimen toiminta on tarkoitus rahoittaa omarahoitteisesti. Tämä tarkoittaa sitä, että siirtymäajan jälkeen oikeuden toiminta tullaan rahoittamaan kokonaan tuomioistuinmaksuilla. Näiden maksujen lopullinen taso ja rakenne ovat vielä auki. Maksut tulevat muodostumaan kiinteästä ja riidan arvon perusteella määräytyvistä osista.

Tarkoituksena on, että jatkossa kaikki kolme patentinhakujärjestelmää olisivat yritysten ja muiden hakijoiden käytettävissä, eli hajautettua tai kohdennetumpaa suojaa tarvitsevat voisivat edelleen hakea perinteisiä eurooppapatentteja tai kansallisia patentteja. Patenttia hakevalla olisi kuitenkin valittavanaan myös uusi, vaikutukseltaan yhtenäisen suojan omaava eurooppapatentti, jota voisi hakea tiiviimpään yhteistyöhön osallistuvissa EU-maissa. Tällöin yritysten ja muiden hakijoiden valinnanvara kasvaisi. Tämä on hyvä asia, mutta asettaa myös lisävaatimuksia yritysten patentointiosaamiselle. Keksintöjen suojaaminen on tärkeää kaikille yrityksille riippumatta niiden koosta. Erityisen tärkeää suojaaminen on kansainvälisillä markkinoilla toimiville tai sinne aikoville yrityksille.

Suurimpana riskinä yrityksille on pidetty patenttioikeudenkäyntien lisääntymistä. Uusi yhtenäispatenttijärjestelmä lisää oletettavasti kansainvälisten toimijoiden patentteja suomalaisten yritysten toiminta-alueilla, mikä lisännee mahdollisten loukkausten ja oikeudenkäyntien mahdollisuutta. On puhuttu ”patenttitulvasta” ja sen mahdollisista vaikutuksista suomalaisiin yrityksiin. Toisaalta esimerkiksi oikeudenkäyntien helpottumista niin Pohjoismaissa kuin Baltian alueella on pidetty positiivisena asiana. Lisäksi on todennäköistä, että ns. ”patenttipeikko” -toiminta tulee Eurooppaan patenttiuudistuksen myötä, mikä on taas negatiivinen asia.

Oletus on, että parhaimmillaan yhtenäinen eurooppapatentti on hyvä vaihtoehto yritykselle, kun se pohtii laadukasta, kustannustehokasta ja toimivaa tapaa suojata tuotteita ja palveluja. Jotta tämä vaihtoehto olisi todella käytettävissä myös pienille ja keskisuurille yrityksille, on erittäin tärkeää, että hakemus- ja uudistamismaksut kuten myös tuomioistuinmaksut muodostuvat kohtuullisiksi. On valitettavaa, että vielä nyt kun päätetään siitä, ratifioiko Suomi yhdistettyä patenttituomioistuinta koskevan sopimuksen, moni asia odottaa edelleen lopullisia päätöksiä. Avoinna ovat edelleen muun muassa patenttituomioistuimen maksut, perustamiskustannukset sekä Suomen osuus perustamiskustannuksista.

Yrityksille uudistuksesta aiheutuvien kustannuksien osalta on arvioitu, että sen kautta haettavien patenttien haku- ja ylläpitokustannukset tulevat todennäköisesti nousemaan verrattuna olemassa oleviin patentointijärjestelmiin. Toisaalta on oletettu, että käännöskulujen osalta kustannukset alenevat. Patentoinnista aiheutuvat kulut ovat monimutkainen kokonaisuus, joka tulisi pyrkiä mukauttamaan mahdollisuuksien mukaan yksittäisen yrityksen tilanteeseen pitkällä aikavälillä. Viime kädessä yksittäinen yritys itse ratkaisee hakeeko se keksinnöilleen patentteja ja mitä järjestelmää käyttäen.

Kyse on isosta ja historiallisesta hankkeesta, sillä Euroopan laajuista patenttisuojaa on valmisteltu jo vuosikymmeniä. Suomi on pieni kansantalous, joka toimii globaaleilla markkinoilla osana EU:ta. Suomen kilpailukyvyn turvaamiseksi tulee kotimaisilla yrityksillä olla aito mahdollisuus suojata ja puolustaa keksintöjään uuden patentointijärjestelmän mukaisesti. Suomalaisten yrityksillä kuin koko patenttialalla on hyvä olla mahdollisuus osallistua muutokseen heti järjestelmän alusta alkaen ja oppia käyttämään sitä.

Vaikutukset Patentti- ja rekisterihallitukseen ja sen asemaan

Patentti- ja rekisterihallitus (PRH) toimii kansallisena patenttiviranomaisena Suomessa. PRH toimii myös PCT-järjestelmän kansainvälisenä tutkivana viranomaisena. Tällä hetkellä on havaittavissa, että sekä kansalliset että PCT-patenttihakemusten määrät ovat laskussa. Uuden patentointijärjestelmän myötä lisäksi oletetaan, että toisaalta kansallisten patenttien suosio

vähenisi ja että toisaalta PRH:n perinteisistä eurooppapatenteista saamat tulevat tulot vähenisivät. Näin siitä riippumatta ratifioiko Suomi nyt käsiteltävänä olevan sopimuksen. Lisäksi tällä hetkellä ei ole tehty päätöksiä uuden järjestelmän mukaisista jako-osuuksista, jotka tulisivat PRH:lle. Jako-osuuden määrään vaikuttaa muun muassa kuinka suuri määrä maita tulee mukaan uuteen järjestelmään ja miten paljon perinteisen eurooppapatentin hakijoista siirtyy käyttämään sitä. Eli moni asia PRH:n rahoituksen osalta on muuttumassa ja epäselvä. Yritysten kannalta on kuitenkin tärkeää, että PRH:n toiminta ja jatkuvuus turvataan tulevaisuudessa.

Vaikka uusi eurooppapatentti tuo todennäköisesti parhaimmillaan helppoutta ja kustannustehokkuutta patentointiin, on hyvä muistaa, ettei se ole välttämättä kaikille yrityksille tai kaikille keksinnöille paras suojausmuoto. On tärkeää, että suomalaisille yrityksille säilyy aito mahdollisuus hakea PRH:n kautta kansallista patenttia, joka ei kustannuksiltaan saa muodostua liian kalliiksi verrattuna esimerkiksi uuden eurooppapatentin hakukustannuksiin. Tämä on erityisen tärkeää pienten ja keskisuurten yritysten kannalta. Lisäksi kansallinen virasto, josta saa asiantuntevaa ja laadukasta neuvontaa patentoinnista omalla äidinkielellä, on tärkeää erityisesti pienille ja keskisuurille yrityksille. PRH:n rahoitus tulee viime kädessä turvata valtion budjetin kautta.

Uuden järjestelmän vaikutusta Suomen kansallisen viraston asemaan tulee seurata tarkkaan ja pitää huolta siitä, että Suomen viraston toiminta on mahdollista jatkossa.

Liittyminen yhdistettyä patenttituomioistuinta koskevaan sopimukseen

Todennäköistä on, että uusi ja vaikutuksiltaan yhtenäinen eurooppapatentti ja yhdistetty tuomioistuin tulee joka tapauksessa vaikuttamaan moniin suomalaisiin yrityksiin. Eurooppalainen patenttijärjestelmäuudistus on jo ratifioitu naapurimaissa, eli Ruotsissa ja Tanskassa. Monet yritykset, jotka toimivat Pohjoismaissa tai pitävät yhteisöaluetta kotimarkkinanaan, ovat jo tätä kautta todennäköisesti toteutuvan patenttijärjestelmäuudistuksen piirissä sitä riippumatta mitä Suomessa asiasta päätetään. Katsomme, että suomalaisille yrityksille on parempi olla mukana hankkeessa ja sen valmistelussa kuin jättäytyä järjestelmän ja sen voimaansaattamisen ulkopuolelle. Sillä jos emme ratifioi nyt käsiteltävänä olevaa sopimusta, Suomella ei ole mitään vaikutusmahdollisuuksia edelleen avoimina oleviin kysymyksiin nähden. Olennaista suomalaisten yritysten kannalta on se, että suomalainen hallinto ja virkamieskunta ovat niin laveasti kuin mahdollista mukana vaikuttamassa järjestelmään sitä valmisteltaessa. Lähtökohtaisesti suomalaisten yritysten tuleekin jo nyt ottaa uusi järjestelmä huomioon toiminnassaan ja valmistautua siihen.

Sopimukseen liittymisen kautta saataisiin patenttituomioistuimen paikallisjaosto Suomeen. Uudistus mahdollistaisi markkinaoikeuden toimimisen myös yhdistetyn patenttituomioistuimen paikallisjaostona. Tämä olisi tärkeää kansallisen patenttiosaamisen kannalta.

Kaiken kaikkiaan Keskuskauppakamari pitää uudistuksessa mukana olemista tärkeänä niin suomalaisen yritysten kuin myös koko kotimaisen patenttialan kilpailukyvyn kannalta.

KESKUSKAUPPAKAMARI

Leena Linnainmaa

Varatoimitusjohtaja